

Diskusní panel ČSE: 30 let české ekonomie a ekonomiky

Česká společnost ekonomická (ČSE) již 30 let uděluje ceny Mladý ekonom roku za vynikající odborné práce z oboru ekonomie. Ceny jubilejního 30. ročníku byly slavnostně předány na Valném shromáždění ČSE, které se uskutečnilo 30. listopadu. Na předávání cen navázala panelová diskuse historicky prvních Mladých ekonomů z let 1994–1998. V diskusi na téma 30 let české ekonomie a ekonomiky vystoupili Pavel Kohout, Martin Sommer (byl připojen online), Jan Frait a Viktor Kotlán. Moderátorem byl prezident ČSE Daniel Münich.

V úvodu diskuse panelisté vzpomínali na důležité okamžiky své profesní dráhy od doby, kdy získali cenu ČSE. Pavel Kohout zmínil několik významných krizí, které zažil jako investor, například mexická krize v roce 1994, dotcom bublina v roce 2000, která změnila jeho chápání ekonomické teorie a praxe, a v poslední době byly tímto milníkem reakce měnových politik na covidovou krizi. Krize provázely během profesní kariéry také Jana Fraita, který do bankovní rady ČNB nastoupil v roce 2000, kdy v ČR odeznívala krize z roku 1997. Po roce 2006 se v ČNB podílel na budování útvaru odpovědného za finanční stabilitu a makroobezřetnostní politiku. Druhý mandát člena bankovní rady začínal v létě 2022 během energetické krize. Viktor Kotlán vzpomínal na 90. léta, kdy byl na civilní službě na univerzitě. Jan Frait jej tehdy přesvědčil, aby se přihlásil na doktorské studium, a jako téma mu doporučil výnosovou křivku. Za tuto práci získal v roce 1998 cenu Mladý ekonom a bylo to právě téma výnosových křivek, které ho provázelo v profesní kariéře v České spořitelně. Pro Martina Sommera představoval významnou inspiraci průběh ekonomické transformace, včetně měnových, kurzových a rozpočtových debat. Přes dvě desetiletí pracuje v Mezinárodním měnovém fondu (MMF), kde je odpovědný za široké portfolio agend týkající se hospodářských politik vnějšího sektoru. Ocenil zavedení ceny Mladý ekonom, jelikož ekonomové mají možnost v začátku své kariéry získat důležitou zpětnou vazbu.

Ekonomie jakožto vědní obor

Následně moderátor položil otázku, jak se panelisté zpětně dívají na ekonomii jako vědní obor v době, kdy získali cenu ČSE. „Hlavní poznatky o měnové, rozpočtové a strukturální politice jsou stále relevantní, ale tvůrci hospodářských politik po celém světě musí reagovat na nové výzvy, jako byla například covidová pandemie, kde se cenové tlaky následně ukázaly jako silnější, než se očekávalo. Také se otevírají nové otázky včetně možného dopadu umělé inteligence na ekonomiku a trh práce. Mnohem naléhavější výzvou

se také stala klimatická změna,“ uvedl Martin Sommer.

Podle Jana Fraita pak v 90. letech byli všichni fascinováni makroekonomií a makroekonomickými politikami. „Ekonomickou transformaci u nás prováděli makroekonomové. Ekonomové se pravidelně potkávali a diskutovali, mimo jiné i díky aktivitám ČSE. To mladým

ekonomům dnes možná chybí, musí se příliš věnovat honbě za publikačními body. V 90. letech si také všichni mysleli, že makroekonomie je věda. Postupně se zájem o makroekonomii a měnovou politiku trochu vytratil. Když vidíme dnes oceněné články, to je opravdová věda.“

Pavel Kohout byl pak před 30 lety přesvědčen, že vše důležité v ekonomii již bylo objeve-

Zleva: Daniel Münich, Pavel Kohout, Jan Frait, Viktor Kotlán

Zleva: Martin Sommer (na obrazovce), sedící Daniel Münich, Pavel Kohout, Jan Frait, Viktor Kotlán

no. Nyní si to již nemyslí. „Nějaká znalost se ztratila. Například makroekonomové nevěnují pozornost měnovým agregátům, přitom během covidové pandemie se měnové agregáty značně zvýšily a velké světové centrální banky tomu nevěnovaly náležitou pozornost. Z dnešního pohledu zpět do minulosti vidíme, že měnová expanze způsobila nekontrolovanou inflaci. Také neznáme optimální recept pro měnovou politiku. Cílování inflace nenaplnilo očekávání a existuje tak velký prostor pro to, přijít s něčím novým.“

Úvěry a peníze

Podle Jana Frait se pohybujeme v cyklech. „Milton Friedman a další ekonomové v 50. a 60. letech psali o penězích. Ve skutečnosti měli na mysli úvěry. Úvěry byly tehdy vzácné a ani později ekonomové úvěrům nevěnovali pozornost. Nicméně pravidlo říká, že pokud je něco zapomenuto, později přijde překvapení, že jde o důležitou věc. Nemluvíme moc o penězích a peněžních agregátech, ale díváme se na úvěry, které jsou hlavním zdrojem peněz v ekonomice,“ dodal s tím, že nesdílí skepsi Pavla Kohouta, protože současná teorie a praxe měnové politiky úvěrům pozornost věnují.

Jiný pohled na problematiku vyjádřil Viktor Kotlán, který zmínil, že diskuse o penězích a úvěrech je o minulosti. „Byly doby, kdy výnosová křivka nebyla tak robustním nástrojem jako v 90. letech. V období nulových či záporných úrokových sazeb se stírala časová prémie mezi krátkodobými a dlouhodobými úvěry, která je základem fungování bank. Na tuto zkušenost nás studium ve škole nebylo schopné dobře připravit, stejně tak nás teoretická průprava na školách nemohla připravit na nekonvenční měnovou politiku. Do budoucna budou mít velké dopady digitální měny centrálních bank. Je možné, že nyní ocenění mladí ekonomové si také budou za dalších 30 let myslet, že bude třeba přepsat učebnice ekonomie, protože některé věci budou jinak.“

Martin Sommer pak k problematice přiblížil pohled MMF. „MMF momentálně věnuje pozornost integraci měnové, kurzové, fiskální a makroobezřetnostní politiky do jednoho rámce. Je to složité téma, které musí zohlednit realistické charakteristiky některých ekonomik, jako jsou například mělkost trhů, nesoulad ve finančních bilancích nebo neukotvenost očekávané inflace. V současnosti má MMF pilotní verzi tohoto integrovaného rámce a dosavadní reakce členských států jsou pozitivní. Toto téma je také výzvou pro akademický výzkum.“

Evropa je zranitelná

V další části panelisté diskutovali, zda žijeme v době zásadní systémově-strukturální změny, která v příštích 30 letech výrazně ovlivní evropskou ekonomiku. Podle Viktora Kotlá-

na se svět jistě změní. Velké dopady bude dle jeho slov mít generativní umělá inteligence, jak již zmínil Martin Sommer. Evropa ekonomicky zaostává a bude zaostávat. Důvod je ten, že v Evropě jsme relativně bohatí a bohatí lidé preferují ochranu toho, co mají, a nemají snahu získávat více. Takzvané zelené uvědomění je částí této cesty.

Jan Frait následně připomněl, že měnová politika byla v období od 90. let ovlivněna nekeynesiánskou makroekonomií, která je založena na stabilně makroekonomickém prostředí. „V realitě jsme ovšem místo stability viděli velkou volatilitu a zažili řadu krizí. Řada ekonomik ve světě se na rozdíl od Evropy z krizí poučila.“ Právě on se minulých 20 let účastnil jednání různých evropských výborů. Z nich získal přesvědčení, že v Evropě máme problém kvůli špatnému rozhodování. „Největší slabinou je kolektivní odpovědnost a nedostatek odvahy říkat ‚ne‘ špatným nápadům. Místo konání se spíše diskutuje. Tím je Evropa zranitelná, a to mě znepokojuje,“ dodal.

Podle Pavla Kohouta se na historii posledních 100 let obtížně identifikuje období, které by v Evropě mohlo být považováno za normální. „V evropské ekonomice byly vždy změny. Může Evropa do budoucna udržet své bohatství a dále ho zvyšovat? Jestliže někdo pracuje ve financích a investování, musí být optimista,“ dodal, přičemž na jeho slova reagoval právě Jan Frait, který zmínil, že v posledních 15 letech byl jako osoba odpovědná v ČNB za finanční stabilitu placen za pesimismus, takže pro něho je obtížné dostat se do normálního stavu.

Martin Sommer nakonec poukázal na důležitost strukturálních reforem vzhledem k omezenému prostoru ostatních hospodářských politik v mnoha zemích. „Covidová pandemie zanechala jizvy, a zejména evropské

země se také musí vyrovnat s vysokými cenami energií. Strukturální reformy by pomohly zvýšit růst, ale není jednoduché je zavádět, jelikož přínosy jsou viditelné až s odstupem. Velkým rizikem je geopolitická fragmentace a její dopady na mezinárodní obchod a zahraniční investice. Jsou nicméně zájmy na dosažení společných globálních cílů, jako omezení klimatických změn, zajištění potravinové bezpečnosti, připravenost na další pandemie a podobně.“

Chodí kovářova kobyla bosa?

Na závěr moderátor Daniel Münich panelistům položil osobnější otázku, která je inspirována příslovím, že kovářova kobyla chodí bosa. Každý z panelistů má úspěšnou kariéru a spoustu zkušeností. Jak se panelisté starají o rodinné finance?

Odpovědi na tuto otázku a záznam celé debaty naleznete na tomto odkazu:

B | Text Kamil Galuščák, Daniel Němec
www.bankovnictvionline.cz

”

Covidová pandemie zanechala jizvy, a zejména evropské země se také musí vyrovnat s vysokými cenami energií.